

Centrálna databáza slovenských elektronických informačných zdrojov pre výskum a vývoj SciDAP

SciDAP sa zameriava na slovenské informačné zdroje produkované vo sfére vedy a výskumu. Používateľovi poskytuje centrálny prístup k bibliografickým záznamom spracovaním s pridanou hodnotou v kontexte autora, inštitúcie i akcie a uplatnením množstva hypertextových prepojení pre podporu používateľsky orientovanej databázy. Prototyp SciDAP-u podľa špecifických požiadaviek bol realizovaný ako jedna z aktivít národného projektu Centra vedecko-technických informácií SR, NISPEZ a príspevok sumarizuje informácie o vývoji, funkcionalitách a súčasnom stave databázy.

Národný projekt NISPEZ v období realizácie, v rokoch 2008 – 2014, zabezpečoval prístup k elektronickým informačným zdrojom pre slovenskú vedeckovýskumnú komunitu, s nosným cieľom podporiť rozvoj znalostnej spoločnosti. Idea vytvoriť **centrálnu databázu slovenských elektronických informačných zdrojov (EIZ) pre výskum a vývoj a portálové riešenie prístupu k ďalším, parciálne spracovávaným slovenským elektronickým zdrojom** bola zapracovaná do projektového zámeru NISPEZ ako aktivita 3.1 a podporená v operačnom programe Výskum a vývoj Európskym fondom regionálneho rozvoja.

Časové a vecné vymedzenie realizácie aktivity 3.1

V prvej etape, v období rokov 2009 až 2011, prebiehal prieskum slovenských EIZ pre VaV s cieľom určiť kritériá zaradenia slovenských EIZ do databázy. Kritériá determinovali zostavenie základného katalógu EIZ¹, podľa ktorého bola v druhej a tretej etape riadená obsahová stránka SciDAP-u. Súbežne v roku 2011 začal proces analýz požiadaviek a charakteristík online databázy, portálu a softvérového riešenia.

V druhej etape, v období rokov 2011 až 2012, boli definované požiadavky ako súčasť podkladov pre verejné obstarávanie. S víťazom verejného obstarávania, spoločnosťou SVOP s. r. o., boli dohodnuté pracovné postupy technického vývoja databázy. Vývoj prebiehal počas roka 2012.

V tretej etape, začiatkom roka 2013, bola prvá verzia databázy SciDAP zavedená do skúšobnej a následne do ostrej prevádzky, doladzovala sa funkčnosť a začalo sa s úpravou importovaných záznamov z citačnej databázy Web of Science (WoS) vydavateľstva Thomson Reuters, ako aj s tvorbou originálnych bibliografických záznamov.

Koncom roka 2013 boli spustené práce na vývoji upgradu SciDAP-u podľa nových, dopĺňujúcich požiadaviek a v máji 2014 bol upgrade uvedený do ostrej prevádzky.

Aktivita 3.1 bola úspešne ukončená v decembri 2014. Od januára 2015 bude SciDAP počas 5-ročnej doby udržiavateľnosti pokračovať v režime rutínnej prevádzky.

Zoznam hlavných výstupov aktivity 3.1

- Analyticko-informačná štúdia popisujúca vhodné postupy zostavovania katalógu slovenských EIZ (Tóthová, 2010).
- Prieskum obsahových špecifikácií vedeckých EIZ a technických požiadaviek na vytvorenie databázy (Frankovičová, 2012).
- Interný materiál definujúci vyhovujúce technické riešenie portálového prístupu do databázy (Jánošík, 2012).
- Analýzy vhodných postupov preberania popisných metadát z databáz SCOPUS a Web of Science (Jánošík, 2012).
- Zostavenie online katalógu slovenských vedeckých časopisov indexovaných v databázach Web of Science, Current Contents Connect a SCOPUS.
- Vytvorenie prvej verzie bibliografickej databázy s pôvodným názvom CEDAP, zahŕňajúc vývoj, testovanie, implementáciu a optimalizáciu systému.
- Definovanie požiadaviek pre ďalší rozvoj databázy, praktická realizácia upgradu a jeho zavedenie do ostrej prevádzky.
- Metodické manuály pre prevádzku a používanie databázy.

¹ Katalóg dostupný na: <<http://nispez.cvtisr.sk/index.php?&menu=156>>

Charakteristika SciDAP-u

SciDAP je online bibliografická databáza vytvorená „na mieru“ pre spracovávanie konkrétnych typov dokumentov: **časopis, článok, periodický zborník, monografický zborník, príspevok zo zborníka, monografia, prezentácia, správa a poster.**

Každý typ dokumentu má v databáze samostatný formulár pre zápis bibliografických údajov. Formuláre pre článok a príspevok zo zborníka sú určené pre analytický popis zdrojového dokumentu. SciDAP formuláre nie sú lineárne a využívajú tzv. väzbové polia, ktoré umožňujú vyhľadať a načítať údaje primárne patriace iným záznamom SciDAP-u. Cez väzbové polia sa dá získať *hlavná a sekundárna zodpovednosť za dielo, informácie o zdrojovom dokumente, história názvov, identifikácia súvisiacich projektov, akcií, vydavateľov alebo inštitúcií.* Výhodou je praktická stránka, kedy katalogizátor nemusí opätovne zapisovať už spracované údaje. Príkladom môže byť jeden záznam o časopise, ktorý sa pri analytickom popise opakovane priradí do každého záznamu o článku.

Podmienkou využívania väzbových polí je tvorba samostatných záznamov o dokumentoch, vrátane samostatných záznamov pri ich analytickom popise. Rovnako sa pristupuje k tvorbe záznamov o entitách. Databáza disponuje tromi formulármi pre entity, pričom východiskovým a prepájacím prvkom databázy je dokument, t. j. evidovaní sú len autori, inštitúcie a akcie s explicitne zaznamenaným vzťahom k popisovanému dokumentu.

Vo formulári **Autor** sa okrem hlavnej identifikácie osoby určuje tiež afiliácia a proveniencia a údaje poskytujú štatistický prehľad o slovenských alebo zahraničných autoroch publikujúcich na Slovensku, resp. v slovenských informačných zdrojoch z oblasti VaV evidovaných v SciDAP-e. Doplňujúcou funkcionalitou je automatické zaradenie osoby do zoznamu zamestnancov v rámci každej priradenej afiliácie.

Formulár **Inštitúcia** je založený na hierarchickom systéme do tretej úrovne. Každá slovenská inštitúcia alebo pracovisko má v databáze vytvorený samostatný záznam previazaný s nadradenou alebo podradenou úrovňou a koncový používateľ získava vo výsledku komplex informácií prepojených aktívnymi linkami. Zahraničné inštitúcie sú evidované so základnými názvovými údajmi a krajinou, ale podradené alebo nadradené pracoviská jednej inštitúcie nie sú medzi sebou previazané. Záznam zahraničnej inštitúcie však poskytuje relácie k iným súvisiacim entitám a dokumentom.

Formulár **Akcia** eviduje podujatia viazané na popisovaný dokument, pričom sa rozlišuje medzi hlavnou a konkrétnou akciou. Základný popis konkrétnej akcie obsahuje okrem názvu a miesta konania tiež krajinu, organizátora, dátum a poradie akcie.

Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave	
Adresa: Limbová 12, 833 03 , Bratislava 37, Slovensko URL adresa: http://www.szu.sk OpenURL - SciDAP: scidap.cvtisr.sk/?fn=detailInstitutionForm&sid=70476 Počet publikovaných dokumentov v SciDAP: 2 Počet autorov prislúchajúcich k pracovisku: 126	
Ďalšie údaje	Pracoviská
Spoluvydavateľa	Kontaktné údaje
Zamestnanci	Autori
Kľúčové slová	Spolupracujúce pracoviská
Názov pracoviska 2. úrovne	Názov pracoviska 3. úrovne
Fakulta ošetrovateľstva a zdravotníckych odborných štúdií	Ústav zdravotníckej etiky
Fakulta verejného zdravotníctva	
Lekárska fakulta	Katedra a klinika geriatrickej medicíny
	Katedra klinickej imunológie a alergológie
	Katedra ortopedie
	Katedra stomatológie
	Klinika detskej pneumológie
	Klinika gastroenterológie LF SZU a UNB
	Klinika kardiológie a angiológie
	Klinika reumatológie LF SZU a NÚRCH
	Novorodenecká klinika M. Rusnáka LF SZU a UNB
	Ústav farmácie

Obrázok 1 Evidovaná slovenská inštitúcia na prvej úrovni

Previazaním s dokumentom v SciDAP-e disponuje prelinkovanými informáciami o autoroch, afiliáciách a počte príspevkov. V zázname o hlavnej akcii sú konkrétne akcie organizované do zoznamu ročníkov.

V súčasnosti tvoria podstatnú časť obsahu záznamy pochádzajúce z citačných databáz WoS a SCOPUS.² Okrem bibliografických údajov boli z uvedených databáz importované údaje o autoroch a inštitúciách, mapované v SciDAP-e do samostatných formulárov entít. Z dôvodu rôznej formy zápisu jedného údaja v zdrojových databázach sa ani po prispôbení rozhrania API na zhodu kľúčových údajov nedalo predísť duplicitám. Citlivosť rozpoznávania rozdielov počas exportu podmienuje výskyt duplicitných záznamov, ale v značnej miere sa predišlo priradovaniu nesprávnych entít k bibliografickým záznamom. Praktická činnosť v databáze SciDAP si tak okrem dopĺňovania importovaných a tvorby nových záznamov vyžaduje kontrolu a odstraňovania duplicit, ako aj priebežnú aktualizáciu entít, a to najmä zmeny názvu inštitúcie, mena osoby alebo rokov pôsobenia na pracovisku. Tu ide o činnosť, pri ktorej katalogizátor citelne vníma napríklad absenciu národného centrálného súboru menných autorít so systémom jednoznačnej identifikácie.

Katalogizácia jedného dokumentu a pridružených entít v SciDAP-e je časovo a odborne náročná, ale vo výsledku je pre koncového používateľa k dispozícii komplex overených informácií v štruktúrovanej forme, čo je hlavnou úlohou používateľsky orientovanej bibliografickej databázy.

Open Access a SciDAP

Od roku 2013 je CVTI SR národným referenčným bodom na Slovensku pre oblasť otvoreného prístupu k vedeckým informáciám. Pre SciDAP je výskyt každého spracovaného článku, evidovaných open access (OA) časopisov, overovaný v databázach OpenAIRE a Directory of Open Access Journals (DOAJ). Ak databázy článok indexujú, záznam v SciDAP-e je doplnený logom Open Access s prepojením na fazetu a možnosťou selekcie len OA bibliografických záznamov. Aktuálne SciDAP eviduje a analyticky spracováva 13 slovenských OA časopisov.

Acta geologica Slovaca [elektronický dokument] = AGEOS / Kováč, Michal (Hlavný redaktor); Vojtko, Rastislav (Výkonný/zodpovedný redaktor). - 2009 - . - Bratislava (Slovensko): Univerzita Komenského v Bratislave. Prírodovedecká fakulta. Katedra geológie a paleontológie. - Polročienka (dvakrát za rok), slovenčina, angličtina. - ISSN 1335-0044. - ISSN (online) 1338-5674. - SCIDAP1 11094. - <http://geopaleo.fns.uniba.sk/ageos/index.php>
Poznámka: Indexovanie časopisu v domácich a zahraničných databázach Slovenská národná databáza ISSN, Súborný katalóg periodík, SCOPUS, DOAJ.

Kováč, Michal - Hlavný redaktor
Vojtko, Rastislav - Výkonný/zodpovedný redaktor

Kľúčové slová (slovenčina): geofyzika, geochemia, geológia, mineralógia, stratigrafia

Obrázok 2 ISBD záznam Open Access časopisu

Prezentačná vrstva SciDAP-u

Úvodná stránka ponúka jednoduché a rozšírené vyhľadávanie, doplnené možnosťou výberu vedného odboru a druhu dokumentu alebo priamy prechod do kompletných zoznamov záznamov. V zoznamoch môže používateľ využívať dynamickú fazetovú klasifikáciu, ktorá je doplnená počtom výskytu fazetovej hodnoty.

Konkrétny záznam vo forme ISBD je prepojený s detailom, v ktorom sú sústredené linkované údaje k iným súvisiacim záznamom a entitám, čo ocenia koncoví používatelia z dôvodu uľahčenia vyhľadávania a orientácie v databáze.

Súhrn ďalších faktov:

- SciDAP ponúka prekódovanie záznamov do formátov ISBD, ISO-690, BibTex, RefWorks, RIS, EndNote a EndNoteWeb,
- rešeršná funkcia pre bibliografické záznamy umožňuje export do formátov minimálneho alebo maximálneho ISBD a ISO 690, v type súboru TXT, RTF, PDF a XLS,
- pre poskytovanie údajov je databáza vybavená protokolmi Z39.50 a OAI-PMH,
- vo formulároch zborník, príspevkov zo zborníka, správa, poster a prezentácia je možnosť klasifikovania dokumentu signálami OpenGrey³,
- počas jednej relácie v databáze až do jej ukončenia sa uchováva používateľova história vyhľadávania,
- k dispozícii je anglická verzia prezentačnej vrstvy,
- katalogizátor môže pracovať v anglickej verzii celého pracovného prostredia vrátane formulárov zápisu,
- každý záznam ponúka SciDAP OpenURL,
- RSS kanál informuje o nových záznamoch podľa používateľom nastavených požiadaviek.

² Spracovávaním všetkých čísel časopisov a ďalších typov dokumentov je predpoklad postupnej prevahy originálnych SciDAP záznamov.

³ Sigly OpenGrey pre klasifikáciu sivej literatúry dostupné na: <<http://www.opengrey.eu/subjects>>.

Obrázok 3 Hlavná stránka

Príklady otázok, ktoré bude vedieť zodpovedať databáza SciDAP⁴:

- Koľko slovenských EIZ je sledovaných databázami WoS a SCOPUS?
- V ktorom slovenskom vedeckom časopise autor publikoval?
- Ktorí slovenskí alebo zahraniční autori publikovali v dokumentoch spracovaných v SciDAP-e?
- Koľko zamestnancov inštitúcie publikovalo v danom roku?
- Ktorá vedná oblasť je zastúpená najviac?
- Je dokument indexovaný v OA databázach OpenAIRE alebo DOAJ?

Spolupráca

SciDAP bol navrhnutý nielen za účelom budovania samostatnej bibliografickej databázy, ale tiež s predpokladom využívania pri prevádzkovaní ďalších systémov CVTI SR, najmä digitálneho repozitára Rosetta a vyhľadávacej služby PRIMO.

Pre repozitár sú bibliografické záznamy zo SciDAP-u základom sekcie deskriptívnych metadát v informačných balíkoch SIP, mappované do štandardu kvalifikovaného Dublin Core. SIP uchováva tiež kompletný SciDAP záznam v kódovaní MARCXML s úlohou rezervného zdroja údajov. Okrem bibliografických údajov je využitý lokálny jednoznačný identifikátor záznamu SciDAPID, ako hlavný identifikačný údaj v názvoch adresárov určených pre uloženie archívneho balíka v repozitári.

Vyhľadávací nástroj PRIMO ponúka používateľom centrálnu vyhľadávacie v záznamoch licencovaných alebo voľne dostupných databáz EIZ, v záznamoch online katalógu CVTI SR a databázy SciDAP. PRIMO harvestuje všetky SciDAP bibliografické záznamy bez obmedzení do lokálneho indexu. Obmedzenie je v rámci jedného záznamu, pre ktorý PRIMO nemusí zobrazovať všetky bibliografické údaje. V prípade záujmu je k dispozícii aktívny odkaz k plnému záznamu do SciDAP-u.

Záver

Pracovnými zámermi pre rok 2015 je kompletné analytické spracovanie najvýznamnejších titulov časopisov, vyčistenie databázy od duplicit a katalogizácia všetkých nastavených typov dokumentov spojená so získaním sivej literatúry z VaV inšti-

⁴ Štatistické hodnoty sú ohraničené dokumentmi spracovanými v SciDAP-e a neposkytujú prehľad v rámci celonárodnej produkcie z oblasti VaV.

V čase vydania tohto príspevku neprešli všetky záznamy kontrolou, rovnako nie je ukončený proces deduplikácie, preto sú niektoré výsledné hodnoty dočasne nepresné.

tuíci. V rámci sivej literatúry bude iniciatíva smerovať k medzinárodnej spolupráci s organizáciou GreyNet prispievaním metadát a plných textov do repozitára Open Grey, prostredníctvom ktorého budú hodnotné slovenské vedecké a odborné dokumenty prístupné širšiemu okruhu používateľov.

Zoznam použitej literatúry

FRANKOVIČOVÁ, L. *Spracovanie výsledkov prieskumu slovenských vedeckých EIZ z hľadiska obsahových a technických špecifikácií a z hľadiska požiadaviek na vytvorenie online databázy EIZ pre VaV (analytická štúdia)* [online]. Bratislava: CVTI SR, 2012. 67 s. Dostupné na: <<http://nispez.cvtisr.sk/index.php?id=183&menu=>>>.

JÁNOŠÍK, P. *Technická a funkčná špecifikácia riešenia portálového prístupu k Centrálnej databáze elektronických časopisov pre VaV – výstup aktivity 3.1 NP NISPEZ*. Bratislava, 2012. 57 s.

JÁNOŠÍK, P. *Preberanie popisných metadát bibliografických záznamov článkov slovenských vedeckých časopisov pre VaV, zaradených do databázy SciVerse SCOPUS – štúdia*. Bratislava, 2012. 23 s.

JÁNOŠÍK, P. *Preberanie popisných metadát bibliografických záznamov článkov slovenských vedeckých časopisov pre VaV, zaradených do databázy Thomson Reuters Web of Knowledge (WoK)*. Bratislava, 2012. 22 s.

TÓTHOVÁ, D. *Analýza vhodných postupov pri vytváraní základného zoznamu katalógu slovenských elektronických informačných zdrojov pre vedu a výskum (analyticko-informačná štúdia)*. Bratislava: CVTI SR, 2010. 54 s.

ŽITŇANSKÁ, M. – KRÁLIKOVÁ, E. – SLIACKY, M. *SciDAP: Centrálna databáza slovenských elektronických informačných zdrojov pre výskum a vývoj, jej prínos a perspektívy rozvoja pre podporu VaV na Slovensku*. In: *INFORUM 2013: zborník z 19. ročníka konferencie o profesionálnych informačných zdrojoch*. Praha: VŠE, 21. – 22. mája 2013 [online]. – Praha: AIP, 2013. – nestr. Dostupné na: <<http://www.inforum.cz/sbornik/2013/34>>.

<http://scidap.sk>, www.nispez.sk

Mgr. Jana Kasáková, PhD.

jana.kasakova@cvtisr.sk

(Centrum vedecko-technických informácií SR)

Podporujeme výskumné aktivity na Slovensku
Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ